

Interreg
Euregio Maas-Rijn
Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling

Samenvatting Interreg EMR 2021-2027

Conceptversie 19 november 2020

1. Programmastrategie: belangrijkste ontwikkelingsuitdagingen en beleidsreacties

1.1. Programmagebied

De Euregio Maas-Rijn (EMR) werd in 1976 opgericht en is één van de oudste grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden in de Europese Unie. In 1991 werd het partnerschap geïnstitutionaliseerd door de oprichting van de Stichting EMR. De EMR wordt gevormd door vijf regio's: de Nederlandse provincie Limburg, de Belgische provincies Limburg en Luik, de Duitstalige Gemeenschap in België en de Duitse regio Aken.

Wat betreft het Interreg-programma worden deze kernleden echter vervolledigd met de Eifelkreis Bitburg-Prüm en de Landkreis Vulkaneifel uit Rheinland-Pfalz. Deze zeven regio's vormen samen het kerngebied van de Interreg EMR-programma's. De grensoverschrijdende samenwerking tussen deze regio's heeft nieuwe mogelijkheden geboden, die hebben bijgedragen aan de levenskwaliteit van de meer dan vier miljoen mensen die in de EMR wonen.

Interreg V-A EMR 2014-2020 introduceerde geprivilegieerde partnerschappen onder prioritaire as 1/innovatie met het Belgische district Leuven en de Nederlandse COROP-regio Zuidoost-Brabant. Daarnaast werd het district Huy-Waremme beschouwd als een geprivilegieerde partner voor projecten onder de assen 3/sociale inclusie en opleiding, en 4/territoriale cohesie. De strategische betrokkenheid van deze gebieden is van grote waarde geweest om de grensoverschrijdende uitdagingen aan te gaan.

De nieuwe Interreg-periode 2021-2027 is een kritiek moment om de gemeenschappelijke kenmerken, de gemeenschappelijke uitdagingen en het ontwikkelingspotentieel voor grensoverschrijdende samenwerking opnieuw te beoordelen. Het leidende principe voor Interreg EMR bouwt voort op het **principe van het functionele gebied**. De partners van het programma vinden het belangrijk dat de bestaande verbindingen en netwerken blijven bijdragen aan een actieve economische, sociale en territoriale ontwikkeling van de huidige grensregio.

1.2. Route naar een gemeenschappelijke strategie voor Interreg EMR

Door de uitvoering van vijf opeenvolgende Interreg-programma's is de grensoverschrijdende samenwerking in de EMR gebaseerd op een lange traditie. Talrijke projecten die in het grensgebied zijn uitgevoerd, hebben de ontwikkeling en consolidatie van goede samenwerkingsstructuren mogelijk gemaakt.

Voor de nieuwe programmaperiode 2021-2027 staat het EMR-programmagebied opnieuw voor de uitdaging om prioriteiten en doelstellingen voor de komende zeven jaar vast te stellen op basis van concrete behoeften en maatschappelijke uitdagingen. De programmapartners vinden het belangrijk om de activiteiten in het programma 2021-2027 niet aan het toeval over te laten, maar om duidelijk te zijn over de maatschappelijke uitdagingen waar de verdere ontwikkeling van het programmagebied moet plaatsvinden of waar een toegevoegde waarde kan worden bereikt. Deze maatschappelijke uitdagingen zullen met behulp van Interreg speciaal worden ondersteund.

Het gaat hierbij om uitdagingen met betrekking tot de aanpassing aan het klimaat en het innovatievermogen, alsmede om uitdagingen in verband met de levenskwaliteit en de samenwerking in het programmagebied. Denk aan grensoverschrijdende barrières op de arbeidsmarkt, in de gezondheidszorg, het onderwijs, de veiligheid en het taalgebruik. Het doel is om voor elk onderwerp relevante actoren op alle niveaus bijeen te brengen om actief te zoeken naar manieren om de geïdentificeerde belemmeringen te verminderen of om het onbenutte potentieel te benutten.

Algemene uitgangspunten voor de keuze van de nieuwe prioriteiten en (specifieke) doelstellingen zijn dat ze:

- gericht zijn op het benutten van sterke punten en kansen met potentieel van het programmagebied om zwakke punten en dreigingen te overwinnen,
- anticiperen op toekomstige grensoverschrijdende uitdagingen,
- de maatschappelijke uitdagingen in het programmagebied effectief aanpakken,
- zijn afgestemd op de behoeften van de actoren en de burgers in het programmagebied,
- veel en nieuwe actoren aantrekken voor grensoverschrijdende samenwerking en hen betrekken bij de uitvoering van het programma,
- rekening houden met de bevindingen en aanbevelingen in externe bronnen zoals de landenspecifieke aanbevelingen voor België, Duitsland en Nederland en het grensoriëntatiedocument voor de EMR van de Europese Commissie, alsmede de sociaal-economische analyse en de SWOT,
- zijn gebaseerd op de input van de programmapartners, die in een iteratief proces naar voren is gekomen.

Dit 2021-2027 programma voor de EMR is de vertaling van de Europese doelstellingen in de specifieke uitdagingen van het programmagebied. Het is de gezamenlijke strategie van de partners om in de komende zeven jaar belangrijke ontwikkelingen in het programmagebied te realiseren en de gezamenlijke grensoverschrijdende ontwikkeling van het EMR-programmagebied tot één van de meest intelligente, duurzame en inclusieve topregio's in Europa te begeleiden.

Hieronder volgt de route die leidt naar de gezamenlijke ontwikkelingsstrategie, die gebaseerd is op vijf grote maatschappelijke uitdagingen waarop het Interreg EMR 2021-2027-programma zich wil richten.

1.3. Belangrijkste gemeenschappelijke uitdagingen in het EMR-programmagebied

(i) Economische, sociale en territoriale verschillen

Het EMR-programmagebied is **typisch een functioneel gebied** met veel grensoverschrijdende interacties. Het is ook een internationaal georiënteerde regio met veel mogelijkheden om zich te ontwikkelen tot een toonaangevende kenniseconomie, onder meer door de aanwezigheid van vier gerenommeerde universiteiten, verschillende hogescholen, universitaire ziekenhuizen, toonaangevende kennis- en onderzoeksinstituten, campussen en een breed scala aan relevante economische sectoren. De EMR omvat de ELA-driehoek¹, een bekende en sterke innovatieregio op Europees niveau, met toonaangevende kennis op het gebied van onder meer gezondheids- en levenswetenschappen, fotonica en biogebaseerde materialen. Deze 'kennisfabrieken en boosters' spelen een sleutelrol in het bedrijfsklimaat en de economische ontwikkeling van de regio.

¹ ELA-driehoek = driehoek Eindhoven-Leuven-Aachen

In het algemeen scoort de EMR bijzonder goed op het gebied van publicaties (openbaar of niet-openbaar) en O&O-uitgaven. Toch scoort de regio significant lager in termen van toepassingen, dus de valorisatie van kennis. De grensoverschrijdende uitdaging is hier **het vergroten van de marktintroductie van innovatieactiviteiten door het MKB/KMO, start-ups en schaalvergrotingen**. Het EMR-programmagebied heeft in dit verband veel potentieel en een breed netwerk van bedrijven en kennisinstellingen die samen met hun spin-offs en spin-outs een leidende positie innemen op het gebied van innovatie. Bovendien biedt deze sterke industriële basis en ondersteunende dienstenbedrijven en onderzoeksinstituten een grote kans om de huidige industrieën te ontwikkelen tot 4.0-niveau bedrijven.

Daarnaast beschikt de regio over een **sterke logistieke infrastructuur**, met (vracht)luchthavens en multimodale havens en terminals. Deze regionale kenmerken worden gecombineerd met een sterke gemeenschappelijke historische en culturele basis. De EMR kenmerkt zich door een bijzondere en spannende combinatie van stedelijke en landelijke gebieden, factoren die sterk kunnen bijdragen aan de aantrekkelijkheid van de regio voor mensen en bedrijven. Volgens de Well-Being Index van de OESO (2016) scoort de EMR vooral hoger dan gemiddeld op veiligheid, burgerbetrokkenheid, gemeenschaps- en levenstevredenheid. Dit geeft aan dat de regio een **prettige leefomgeving** biedt aan haar inwoners en maakt de regio aantrekkelijk voor bezoekers. Grensoverschrijdende samenwerking ondersteunt de ontwikkeling van het gebied tot een toonaangevende kenniseconomie en maakt tegelijkertijd het gebied als geheel beter toegankelijk.

Ondanks het feit dat de EMR een regio is met grote kracht en een prettige leefomgeving, wordt de regio gekenmerkt door een aantal ongelijkheden en staat zij voor verschillende uitdagingen in de nabije toekomst. Vanuit economisch oogpunt kan het BBP per hoofd van de bevolking als een begrijpelijke indicator voor de levensstandaard fungeren. Hoewel het BBP per hoofd van de bevolking van de EMR-regio toeneemt, **verliest de EMR zijn comparatief voordeel** ten opzichte van de EU-28. Dit is te wijten aan het feit dat de gemiddelde productiviteitsgroei van de EU-28 relatief meer is gestegen dan in de EMR. Deze constatering versterkt de ambitie van de regionale partners om de ontwikkeling van een internationaal georiënteerde EMR tot een **toonaangevende innovatieregio** voort te zetten, waardoor een nieuwe impuls wordt gegeven aan het concurrentievermogen, de productiviteit en de economische groei, waarvan alle sectoren, bedrijven en inkomensgroepen kunnen profiteren.

Een cruciaal aspect binnen deze gezamenlijke uitdaging is het aanpakken van de gevolgen van **een vergrijzende bevolking** voor de arbeidsmarkt in het hele EMR-programmagebied. De potentiële beroepsbevolking neemt af, met een nog sneller groeiend aantal mensen in de pensioengerechtigde leeftijd. De snelle daling van de potentiële beroepsbevolking en het verlies van ervaren arbeidskrachten is een ernstig probleem voor de werkgevers in de nabije toekomst. Kortom, **het behouden en inspireren van getalenteerde mensen** is de sleutel tot toekomstige economische groei en het gezond houden van de werkgelegenheidsstructuur. Een substantieel deel van de oplossing is het versnellen van de lopende grensoverschrijdende uitwisselingen op verschillende manieren om de **grensoverschrijdende arbeidsmobiliteit** in het programmagebied te **stimuleren**. Daarnaast is er behoefte aan meer en doelgerichte investeringen in onderwijsstelsels en **levenslang leren** in de hele EMR.

In het algemeen is het aantal ondernemingen en startende ondernemingen in het programmagebied de afgelopen jaren toegenomen, voornamelijk als gevolg van de bloeiende economie. De sectorale structuur is vrij vergelijkbaar in de partnerregio's met de groot- en detailhandel, de verwerkende industrie, de professionele, wetenschappelijke en technische activiteiten en de financiële en verzekeringsactiviteiten als dominante sectoren. Dit ondernemingsklimaat vertegenwoordigt een innovatieve, stabiele en gezonde economie met een laag werkloosheidsniveau. Het is echter merkbaar dat er een **ondervertegenwoordiging is van sectoren als ICT en zakelijke dienstverlening**. Dit zijn de sectoren die in de afgelopen jaren de sterkste productiviteitsgroei hebben laten zien in de grootstedelijke gebieden. Verondersteld wordt dat ICT en zakelijke diensten een drijvende kracht achter de groei zullen blijven. Voor het programmagebied is het daarom van vitaal belang om de boot niet te missen in een toekomstgerichte digitale economie waarin belangrijke banen kunnen worden gecreëerd en de productiviteit kan worden verbeterd. De recente COVID-19-crisis laat zien dat de goede economische positie ook snel weer teniet kan worden gedaan, met een stijgende werkloosheid en een toename van het aantal faillissementen. Dit stelt de EMR voor een grote uitdaging om de **economie nieuw leven in te blazen en nieuwe bedrijfsmodellen te ontwikkelen** om weer op een groeipad te komen.

Op het gebied van mobiliteit is de bereikbaarheid van het EMR-programmagebied met de auto goed ontwikkeld, met reistijden naar de meest nabijgelegen steden binnen een autorit van 30 tot 45 minuten. Toch blijft het openbaar vervoer een belangrijk aandachtspunt. Hoewel het openbaar vervoer binnen elk land goed georganiseerd is, **kost het te veel tijd om over de grenzen heen te reizen**. Zo duurt het bijvoorbeeld twee uur met de bus van Hasselt naar Aken, terwijl de autorit minder dan een uur duurt. Verschillende technische, politieke en administratieve oriëntaties van het openbaar vervoer belemmeren de verdere ontwikkeling van het grensoverschrijdende regionale openbaar vervoer. Dit gebrek aan toegankelijk openbaar vervoer over de grenzen heen is een rem op de economische groei en de sociale cohesie en toont in de praktijk aan dat de grens tussen de lidstaten nog steeds bestaat. Het programmagebied is dan ook zeer gemotiveerd om te blijven investeren in een betere coördinatie van het grensoverschrijdend openbaar vervoer en ook in de stroomlijning van het ticketsysteem.

Wat hernieuwbare energie en broeikasgassen betreft, lopen Duitsland, België en Nederland alle drie achter op de gemiddelde emissiecijfers van de EU-28. Alle drie de landen boeken echter vooruitgang bij de stijging van het aandeel van hernieuwbare energie en de daling van de broeikasgassen. Er zijn aanzienlijke inspanningen nodig om de verbintenissen van het klimaatakkoord van Parijs na te komen. Met name in de grensregio hebben gebieden en lokale gemeenschappen te lijden onder de aanwezigheid van de grens en worden potentiële grensoverschrijdende synergieën niet ten volle benut. Om de energietransitie op regionale schaal verder te versnellen, is één van de grootste grensoverschrijdende uitdagingen het waarborgen van een betere grensoverschrijdende interconnectie van regionale/nationale elektriciteitssystemen om de voorzieningszekerheid te vergroten en meer hernieuwbare energiebronnen in de energiemarkten te integreren. Naast een efficiënter energiesysteem leiden verhoogde grensoverschrijdende transmissies tot een verlaging van de totale systeemkosten en de CO₂-uitstoot. Dit gaat hand in hand met **energie-efficiëntie** en verbetering van de **hulpbronnenefficiëntie** als stimulans voor economische groei. Meer gerichte grensoverschrijdende samenwerking op dit gebied is essentieel voor duurzame economische groei. Bovendien worden steden en gemeenten in de hele regio steeds meer gedwongen om de risico's en gevolgen van gebeurtenissen in verband met de klimaatverandering te beperken. Als dichtbevolkt

gebied met kritieke infrastructuur zoals vervoersnetwerken, elektriciteitsnetwerken, watervoorziening en een aanzienlijke gebouwenvoorraad is de EMR bijzonder kwetsbaar voor extreme weersomstandigheden. Gezien deze zekerheid zijn nieuwe grensoverschrijdende strategieën met kostenefficiënte maatregelen voor aanpassing aan de klimaatverandering nodig om de toekomstige klimaatrisico's te beheren.

(ii) Gezamenlijke investeringsbehoeften en complementariteit EMR-programma met andere vormen van steun

Tijdens de voorbereiding van het nieuwe Interreg EMR 2021-2027-programma hebben de programmapartners nagedacht over de toekomst van hun eigen regio's en het programmagebied in het algemeen. Zij hebben de ambitie om de leidende positie van de regio op het gebied van kennis en innovatie te versterken, met als doel het genereren van maatschappelijke en economische impact. Rekening houdend met de bepalingen van de Europese (ontwerp)regelgeving en de doelstellingen van de partners heeft de werkgroep 2021-2027 een eerste programmaschets opgesteld. Deze programmaschets is op 24 oktober 2019 gepresenteerd aan de deelnemers van de stakeholdersconferentie "Working together across borders - Interreg EMR 2021-2027". De deelnemers werden op grote schaal uitgenodigd, wat resulteerde in een brede vertegenwoordiging van actoren uit het programmagebied. Tijdens de stakeholdersconferentie konden alle deelnemers input leveren en hun doelstellingen en wensen bespreken.

Zowel van de partners als van de deelnemers aan de stakeholdersconferentie kwam het doel naar voren om de strategische doelstellingen van het Interreg EMR 2021-2027-programma te concentreren op een beperkt aantal maatschappelijke uitdagingen in het grensgebied, waarbinnen ruimte zou zijn voor een multisectorale aanpak met een focus op de kernsectoren van het gebied. Deze grote maatschappelijke uitdagingen tellen in dit opzicht mee als het profiel, de ambitie en de verhaallijn van het Interreg EMR 2021-2027-programma naar de buitenwereld.

De werkgroep 2021-2027 heeft dit in volgende stappen verder uitgewerkt en ontwikkeld, door de formulering van de grote maatschappelijke uitdagingen voor het EMR-programmagebied verder te bespreken en ook met het oog op een verdere rationalisering van het aantal specifieke doelstellingen. Een belangrijke vervolgstap in dit proces is het opstellen van een matrix waarin de door de Europese Commissie voorgeschreven menulijst van beleidsdoelstellingen en specifieke doelstellingen wordt afgezet tegen de maatschappelijke uitdagingen voor het EMR-programmagebied. Op deze manier heeft de werkgroep 2021-2027 getracht het aantal onderwerpen en specifieke doelstellingen van het Interreg EMR 2021-2027-programma verder aan te scherpen en een hoge mate van consensus te bereiken. In dit proces zijn ook thematische en inhoudelijke deskundigen geraadpleegd om de nadruk te leggen op wat de belangrijkste uitdagingen voor elk onderwerp concreet zijn en hoe deze kunnen worden aangepakt.

Dit heeft uiteindelijk geleid tot de selectie van **vijf grote maatschappelijke uitdagingen** met een grensoverschrijdend effect op het hele EMR-programmagebied en die ook de toewijzing van middelen uit Interreg EMR 2021-2027 begeleiden.

- Industriële transitie
- Naar een groene samenleving;
- Gezondere burgers;
- Toerisme in een hoogwaardige regio;
- Leven en werken zonder grenzen.

1.4. De gezamenlijke Grote Maatschappelijke Uitdagingen in de EMR

Hieronder volgt een verdere uitwerking van deze vijf grote maatschappelijke uitdagingen.

Industriële transitie

Het industriële overgangsproces stelt het EMR-programmagebied voor enorme uitdagingen en biedt tegelijkertijd grote mogelijkheden om economisch te excelleren. Om die uitdagingen aan te gaan en de kansen te grijpen, zijn echter aanzienlijke investeringen in geavanceerde technologieën en diensten, de vaardigheden en talenten van mensen en onderzoek en innovatie nodig.

Bevordering van Industrie 4.0 en sleuteltechnologieën om de industriële transitie van de economie te vergemakkelijken

De ontwikkeling en implementatie van Industrie 4.0² en sleuteltechnologieën (ST's³) bieden een enorm groeipotentieel voor bedrijven in de EMR. Tegelijkertijd hebben deze industriële ontwikkelingen een economische impact, waardoor alle sectoren in meer of mindere mate worden uitgedaagd om hun processen en methoden op een andere, slimmere manier vorm te geven. Het spreekt voor zich dat bedrijven in het EMR-programmagebied veel te maken hebben met deze uitdagingen.

De effectieve ontwikkeling en toepassing van geavanceerde technologieën vergt lange O&O-processen en hoge investeringsbehoeften, of anders gezegd, het vereist "geduldig geld" en een inspanning op lange termijn, die veel risico's met zich meebrengt. Daarom willen de programmapartners investeren in het stimuleren van digitale technologie en ST's, en in de integratie van fysieke en digitale systemen. ST's zoals geavanceerde productie, industriële gegevens, automatisatie/robotica, 3D printing, Internet of Things, blockchain technologieën, kunstmatige intelligentie, fotonica, biotech, nanotech en elektronica bieden een scala aan mogelijkheden die de EMR in staat zullen stellen om een leidende positie te veroveren in de opkomende markten voor de producten en diensten van de toekomst. De toepassing en valorisatie van deze ST's biedt bedrijven in het hele EMR-programmagebied nieuwe zakelijke kansen, waardoor zij hun concurrentievoordeel kunnen vergroten om ten volle te profiteren van geavanceerde technologieën of innovatieve bedrijfsmodellen.

Geavanceerde technologieën en innovatieve bedrijven effenen de weg naar een groenere economie

Het verbeteren van de onderzoeks- en innovatiecapaciteiten en de invoering van geavanceerde technologieën zijn essentieel voor het moderniseren van de industriële basis van EMR. Tegelijkertijd biedt deze industriële overgang ruimte om productieprocessen, producten en diensten op een groenere manier te organiseren en vorm te geven. De industriële transitie zal, door het bevorderen van de ontwikkeling en implementatie van ST's, onvermijdelijk leiden tot een grotere acceptatie van hernieuwbare energie en het vergroenen van productieprocessen. De EMR heeft sterke regionale clusters op het gebied van batterijtechnologie, geïntegreerde PV, groene waterstof, koolstofvrije synthetische brandstoffen, slimme netwerken, elektrificatie van de industrie en warmte- en opslagoplossingen. Bedrijven die werken aan duurzame energieoplossingen moeten hun eigen sterke punten benutten in combinatie met grensoverschrijdende innovatiecapaciteit. Dit zal nieuwe zakelijke kansen voor duurzame economische groei creëren. In feite zal het bijdragen aan een toename van het

² Industrie 4.0 is de voortdurende automatisering van de traditionele productie en industriële praktijken, met behulp van moderne slimme technologie.

³ ST's zijn een geselecteerde groep technologieën die de Europese industrieën in staat zullen stellen hun concurrentievermogen te behouden en te profiteren van nieuwe markten.

aandeel van hernieuwbare energiebronnen en een afname van het aandeel van broeikasgassen in de EMR.

Effect op de arbeidsmarkt, het onderwijs en het levenslang leren

De industriële overgang en de demografische veranderingen zullen ongetwijfeld van invloed zijn op de manier waarop mensen in de EMR werken en leven. Deze ontwikkelingen zullen de arbeidsmarkt dynamischer maken en meer uiteenlopende vormen van werk en nieuwe banen met zich meebrengen, die nieuwe vaardigheden vereisen. Met andere woorden, innovatie en industriële overgang leiden niet tot minder banen, maar tot nieuwe vormen van werkgelegenheid. Om te voorkomen dat de kwalificaties van werknemers en de eisen van werkgevers niet op elkaar aansluiten, zijn meer inspanningen nodig om nieuwe vaardigheden (kennis, talenten en kwaliteiten) te verwerven, te ontwikkelen en te benutten. Matching op basis van vaardigheden is de toekomstige uitdaging om het EMR-programmagebied te ontwikkelen tot een flexibele arbeidsmarkt met gelijke kansen. Bovendien heeft de EMR een sterk potentieel voor grensoverschrijdende arbeidsmobiliteit. Dergelijke mobiliteit kan helpen om moeilijk invulbare vacatures in te vullen, de werkloosheid en de mismatch tussen vaardigheden te verminderen en getalenteerde mensen op lange termijn te behouden.

Aan de vraagzijde veranderen de vaardigheidseisen snel, waarbij ondernemingen, met name in het MKB/KMO, moeite hebben om het talent te vinden dat ze nodig hebben. Voor de industrie is het van cruciaal belang om nieuwe vormen van onderwijs te ondersteunen, aangezien de concurrentie voor met name technisch geschoold talent de komende jaren nog heviger zal worden. Daarom is onderwijs en opleiding van voldoende technisch geschoold personeel van het grootste belang voor het welslagen van de industriële overgang. Aan de aanbodzijde moeten kennis- en opleidingsinstellingen hun verantwoordelijkheid nemen om hun curricula te moderniseren, afgestemd op de behoeften van de industrie. Het herzien van de curricula is een aanzienlijke uitdaging, die complexe besluitvormingsprocessen en diverse administratieve belemmeringen in het EMR-programmagebied met zich meebrengt. Het nieuwe industriële tijdperk vereist nieuwe manieren om leerervaringen van individuen en groepen te organiseren voor Industrie 4.0, in nauwe samenwerking tussen kennis- en opleidingsinstellingen en de industrie. Ook aan de aanbodzijde moeten werknemers hun persoonlijke verantwoordelijkheid nemen voor hun leertraject en moeten zij worden aangemoedigd om het concept van levenslang leren te omarmen.

Naar een groene samenleving

Na het Akkoord van Parijs en de Green Deal grijpt Europa steeds vaker de gelegenheid aan om de overgang naar een groene samenleving en economie te maken, door banen en sociale voordelen te bieden en de vitale hulpbronnen te beschermen. Er bestaat echter geen "one-size-fits-all"-aanpak voor het bevorderen van groenere groei. Daarom vereist het EMR-programmagebied een aanpak op maat om hernieuwbare energie te bevorderen, de aanpassing aan het klimaat aan te pakken, meer gebruik te maken van circulaire concepten en een 'groenere' arbeidsmarkt en opleiding te bevorderen.

Verhoging van het aandeel van hernieuwbare energie

Onder de programmapartners is er brede steun voor het gebruik van hernieuwbare energie, die elektriciteit levert zonder dat dit aanleiding geeft tot enige uitstoot van kooldioxide. Groene ondernemers en duurzame energiegemeenschappen moeten een centrale rol spelen in de overgang naar een groene samenleving. Deze groepen betrekken burgers, (maatschappelijke) ondernemers, overheden en maatschappelijke organisaties direct bij de energietransitie door gezamenlijk te investeren in, te produceren, te verkopen en te distribueren van duurzame energie. Naast de

vermindering van de uitstoot van broeikasgassen zijn er veel voordelen voor de samenleving en de economie van de EMR, zoals economische ontwikkeling, het creëren van nieuwe banen, goedkopere energie, een groter aandeel van de eigen energievoorziening, de cohesie van de gemeenschap en de energiezekerheid. Om een volledig groene samenleving in de EMR tot stand te brengen, is de uitdaging voor de grensregio om de opkomst van energiegemeenschappen te ondersteunen door het verstrekken van financiering, expertise en advies, en ervoor te zorgen dat regelgevingskwesaties gemakkelijk te begrijpen en te navigeren zijn.

Klimaatverandering aanpakken en een circulaire economie omarmen

De klimaatverandering en de schaarste aan natuurlijke hulpbronnen stellen het EMR-programmagebied voor nieuwe uitdagingen. De klimaatverandering heeft een inherent grensoverschrijdend karakter, aangezien de gevolgen van de klimaatverandering niet stoppen bij door de mens gecreëerde grenzen en niet alleen op lokaal, regionaal of zelfs nationaal niveau kunnen worden aangepakt. Klimaataanpassingsoplossingen waren tot nu toe echter vooral een binnenlandse verantwoordelijkheid. De programmapartners zijn vastbesloten om deze diepgewortelde houdingen te veranderen ten gunste van een effectievere gezamenlijke aanpassing aan de klimaatverandering. Met andere woorden, een ambitieuze en meer proactieve interventie op EMR-niveau is zeker gerechtvaardigd. Zelfs wanneer de uitdagingen op het gebied van de aanpassing aan de klimaatverandering vaak lokaal en specifiek zijn, zijn de oplossingen net zo vaak op grensoverschrijdende schaal toepasbaar. Hetzelfde geldt voor de circulaire economie.

De uitdaging is om onze economie om te vormen tot een circulaire economie en onze energievoorziening te verduurzamen. We zullen moeten leren hoe we voortdurend natuurlijke hulpbronnen en grondstoffen kunnen hergebruiken en de productie van afval kunnen verminderen tot het (bijna) niet meer bestaat. De belangrijke component van circulaire economie is het creëren van industriële symbiosepartnerschappen over de grenzen heen op (eu)regionale schaal, als een manier om de economische ontwikkeling te bevorderen en de milieuvordelen voor bedrijven te vergroten. Door gebruik te maken van de beste beschikbare technologie en ongebruikte of resterende hulpbronnen van verschillende productielijnen, creëert men wederzijdse economische, sociale en milieuvordelen voor alle betrokken bedrijven, alsook voor de gemeenschap.

Een betere afstemming tussen de vraag naar groene arbeidskrachten en het onderwijsaanbod

Groeiende investeringen in de energietransitie gaan hand in hand met een substantieel ander vraag naar arbeidskrachten in het EMR-programmagebied. Zowel in de hernieuwbare sector als in de circulaire economie worden nieuwe 'groene' banen gecreëerd. Sommige bestaande banen worden opnieuw gedefinieerd en vereisen een verbetering van de vaardigheden van de werknemers. Om de kansen die de energietransitie voor de economie in het programmagebied biedt aan te grijpen en bij te dragen aan de klimaatdoelstellingen van Europa, is het essentieel dat de EMR anticipeert op de veranderende behoeften van de arbeidsmarkt. Daarom moet de rol van onderwijs, opleiding en levenslang leren worden heroverwogen om te kunnen inspelen op de overgang naar een groene samenleving en economie. Tegelijkertijd zal de groene overgang ook leiden tot banenverlies en is het van cruciaal belang om inspanningen te leveren om de inclusiviteit op de arbeidsmarkt te waarborgen. Om deze uitdagingen aan te pakken is een geïntegreerde aanpak van de arbeidsmarkt en het onderwijs nodig, waarbij bedrijven, werknemers, onderwijs- en opleidingsinstellingen en de overheid de verantwoordelijkheid hebben om een duurzame economie met toekomstgerichte banen en onderwijs op te bouwen, wat meer mensen in het programmagebied ten goede zal komen.

Gezondere burgers

De inwoners van de EMR zijn gemiddeld minder gezond dan andere EU-regio's. Het is van vitaal belang dat deze trend naar het gemiddelde weer wordt omgebogen, of zelfs beter, naar een gezondheidsniveau dat beter is dan het EU-gemiddelde. Grensoverschrijdende samenwerking is essentieel om de huidige en toekomstige gezondheidsproblemen aan te pakken en om gezamenlijk innovatieve gezondheidsoplossingen te ontwikkelen. Dit vereist een veelzijdige aanpak om de acceptatie van gezondheidsinnovaties te vergroten, een betere gezondheidsarbeidsmarkt en beter onderwijs tot stand te brengen en de toegankelijkheid van gezondheidsdiensten over de grenzen heen te verbeteren.

Nieuwe samenwerkingsverbanden ter ondersteuning van gezondheidsinnovaties en ondernemers

Nu de kosten stijgen, de middelen slinken en er inefficiënties in de Europese zorgsector zijn, ontstaat er in heel Europa een reactie van innovatieve technologieën. Bovendien speelt de gezondheidszorg een belangrijke rol in de economie van de EU, die volgens de Europese Investeringsbank goed is voor 8% van de totale beroepsbevolking en 10% van het BBP. Aangezien de EMR over een sterke kennisinfrastructuur op het gebied van gezondheidszorg en biowetenschappen beschikt, is het programmagebied bijzonder goed uitgerust om nieuwe oplossingen op het gebied van biowetenschappen, gezondheid, therapeutica, diagnostiek en medische hulpmiddelen voor te stellen. Bijvoorbeeld beeldvormingsapparatuur in zakformaat, virtual reality die de genezing in de revalidatie versnelt en kunstmatige intelligentie die longtumoren signaleert. De valorisatie en verspreiding van deze kennis blijft echter een probleem in de EMR. Enkele voorbeelden van beperkende factoren zijn zeer lange productcycli, rigiditeit van de regelgeving en fluctuerende prijzen. Daarom zijn de programmapartners vastbesloten om nieuwe samenwerkingsverbanden over de grenzen heen te ondersteunen met betrekking tot nieuwe technologieën, managementmodellen en verdere digitalisering in de gezondheidszorg. Dit zal baanbrekende voordelen opleveren voor de patiënten en zorgt voor universele toegang tot hoogwaardige en betaalbare gezondheidsdiensten in het EMR-programmagebied.

Bevordering van grensoverschrijdende coördinatie en continu leren in de gezondheidszorg

Er zijn specifieke uitdagingen met betrekking tot de arbeidsmarkt als het gaat om de gezondheidssector in het grensgebied. Kwesties met diploma's en kwalificatiecertificaten verhinderen dat gezondheidswerkers uit het ene land in een ander land gaan werken. Er is meer grensoverschrijdende samenwerking en planning nodig om te komen tot een efficiënter gezondheidsstelsel in het programmagebied ten behoeve van gezondere burgers. Daarnaast zijn er specifieke uitdagingen met betrekking tot het waarborgen van een hoge kwaliteit van onderwijs, opleiding en levenslang leren in de gezondheidssector in het grensgebied. De gezondheidszorg en de genezing zijn een voortdurend veranderend praktijkgebied met vooruitgang in de geneeskunde, uitgebreide bewijsbronnen, nieuwe behandelingsmogelijkheden en veranderende overheidsvoorschriften en -modellen voor zorg en genezing. Voortdurend leren, onderwijs en een leven lang leren is geen optie in de gezondheidszorg, maar wordt door studenten en werknemers in de gezondheidszorg vereist om relevant te blijven en veilige en effectieve patiëntenzorg te blijven bieden (ook in een post-COVID-19-situatie). In feite biedt de beweging van een leven lang leren in de gezondheidszorg uiteindelijk voordeel en welzijn voor iedereen in de samenleving. De programmapartners in de EMR zijn ervan overtuigd dat meer grensoverschrijdende samenwerking tussen scholen en universiteiten bijdraagt aan een continue, verhoogde kennisopname van onze toekomstige gezondheidswerkers.

De toegang tot hoogwaardige, duurzame en betaalbare gezondheidsdiensten garanderen

Onze gezondheidssystemen staan onder druk. Europa en de EMR staan voor de uitdaging van de vergrijzing en de toenemende vraag naar gezondheidsdiensten, die ook het gevolg kan zijn van niet-demografische factoren, zoals de opkomst van nieuwe (vaak dure) behandelingen. Daarnaast leidt de snelheid van de veranderingen in de samenleving tot problemen met de cognitieve overbelasting van mensen. Geestelijke gezondheidsproblemen leiden tot een grotere vraag naar geestelijke gezondheidszorg en daarmee tot hogere kosten voor de samenleving. Bovendien zetten onverwachte externe schokken - zoals de snelle verspreiding van COVID-19 - onze zorgstelsels extra onder grote druk en laten ze zien hoe kwetsbaar de sector is en tegelijkertijd hoe afhankelijk we zijn van goede gezondheidszorg. Tegen een achtergrond van een stijgende vraag naar gezondheidszorgmiddelen en vaak onder druk staande overheidsbegrotingen is het waarborgen van universele en tijdige gezondheidszorg van hoge kwaliteit - en tegelijkertijd het waarborgen van de financiële duurzaamheid van de gezondheidsstelsels - een uitdaging die grotere inspanningen vereist om de efficiëntie en effectiviteit van de gezondheidsstelsels van de EMR te verbeteren. Al met al zijn er in het EMR-programmagebied nieuwe gezamenlijke initiatieven over de grenzen heen nodig om bij te dragen aan de verbetering van de zorgdiensten, de kosten te verlagen en nieuwe manieren te verkennen om ziekten te voorkomen of te genezen.

Toerisme in een hoogwaardige regio

De EMR is een regio met sterke landschappelijke kwaliteiten en een sterk cultureel erfgoed. Op basis van deze sterke toeristische kwaliteiten heeft de EMR een redelijk goed ontwikkeld en divers vrijetijdsaanbod. De regio is ook populair bij bezoekers van buiten de regio. De grootste vrijetijdsbewegingen en -uitgaven vinden echter plaats door de bewoners van het EMR-programmagebied zelf (voornamelijk dag- en winkeltoerisme). De toeristische en vrijetijdssector in zijn enge definitie vertegenwoordigt ongeveer 5% van de totale werkgelegenheid in de EMR (Eurostat, 2018). Als sectoren als de detailhandel, het verkeer, de logistiek en de bouwnijverheid die profiteren van toeristische bewegingen worden meegerekend, is het belang van de vrijetijdssector tweecijferig en toont dit het belang ervan voor de economie van de EMR aan. De toeristische en vrijetijdssector is van oudsher een sector die bestaat uit heterogene activiteiten, ondernemingen en organisaties en die dus een enigszins diffuse positie in de economie inneemt.

Als reactie op de globalisering van het toerisme is er een groeiende beweging ontstaan die de nadruk legt op de vermindering van de uitstoot en andere schadelijke effecten, dwz. meer aandacht voor het milieu. Als gevolg daarvan neemt de belangstelling voor het ondernemen van toeristische activiteiten in de eigen regio toe. De huidige COVID-19-periode heeft onvermijdelijk een stimulans gegeven aan vrijetijdsactiviteiten in de eigen regio. Gelukkig heeft de EMR nog voldoende toeristisch potentieel om te groeien.

De uitdaging voor de toeristische sector in het programmagebied is om een kwalitatief hoogwaardig en onderscheidend aanbod te (blijven) bieden. Dit betekent dat het belangrijk is om te investeren in innovatie en duurzaamheid van het aanbod, zowel in de breedte als in de diepte. Economisch gezien is het de uitdaging om bezoekers en vakantiegangers die de regio bezoeken te verleiden meer te besteden aan toerisme tijdens hun verblijf, bijvoorbeeld door een gevarieerder euregionaal aanbod te presenteren of door de duur van het verblijf te verlengen. Dit vereist de ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen. Daarnaast kan de branding en promotie van de EMR worden verbeterd. Op dit moment kan dit worden gekarakteriseerd als ad hoc en zonder veel coördinatie tussen de verschillende

subregio's. Door een betere samenwerking tussen de verschillende deelgebieden en toeristische hotspots, op basis van een gezamenlijke aanpak, kan het vrijetijdsaanbod van de EMR scherp en onderscheidend worden gepresenteerd.

Leven en werken zonder grenzen

Deze grote maatschappelijke uitdaging is gericht op het verbeteren van de kwaliteit van leven voor EMR-bewoners in de breedste zin van het woord, door het verminderen of wegnemen van grensbarrières en het verbeteren van grensoverschrijdende samenwerking. Het gaat erom het EMR-programmagebied aantrekkelijker en functioneler te maken voor de inwoners, met inbegrip van onderwerpen als cultuur, openbaar vervoer en openbare veiligheid. Dit omvat ook het verbeteren van het functioneren van de grensoverschrijdende arbeidsmarkt voor die sectoren die niet onder de eerdere maatschappelijke uitdagingen kunnen worden ingedeeld. Alle beschreven uitdagingen aan zowel de vraag- als de aanbodzijde van de arbeidsmarkt op het gebied van onderwijs, opleiding en levenslang leren zijn hier relevant. Een andere uitdaging die blijvende aandacht vereist, is het wederzijds leren van talen, in een tijd waarin leerlingen op scholen steeds vaker alleen maar Engels als vreemde taal leren. Het belang van het kunnen communiceren in elkaars taal, zowel in het dagelijks leven als in de professionele context, is evident.

Verbetering van de juridische en administratieve samenwerking

Ondanks de opeenvolgende uitvoering van vijf Interreg-programma's bevestigen de initiatieven die zijn genomen herhaaldelijk dat er nog steeds verschillen bestaan op het gebied van rechtsstelsels, openbare en particuliere diensten, onderwijs en de arbeidsmarkt, en dat zij de grensoverschrijdende samenwerking niet gemakkelijk maken. De uitdaging voor het Interreg EMR 2021-2027-programma blijft om de grensbelemmeringen waarmee de actoren in de EMR worden geconfronteerd, of het nu gaat om burgers, bedrijven of overheden, te verminderen of te overwinnen. Deze belemmeringen hebben een negatief effect op het vrije verkeer van personen, goederen en diensten en belemmeren zo de economische en sociale interactie over de grens(en) heen. De uitdaging is om tot een betere wederzijdse samenwerking te komen, op onderwerpen als veiligheid, klimaat, milieu, enzovoort, en om een mate van samenwerking te bereiken die verder gaat dan het niveau van de informatie-uitwisseling. Uiteindelijk gaat het er bij deze grote maatschappelijke uitdaging om het leven in de EMR beter en gemakkelijker te maken.

Andere programma's zoals het ESF, het ELFPO en de regionale EFRO-programma's voeren een specifiek beleid met betrekking tot de grote maatschappelijke uitdagingen die van belang zijn voor de specifieke subregio's binnen het EMR-programmagebied.